

PHÂN LOẠI CƯỜNG CHẾ HÀNH CHÍNH

Cường chế hành chính là tổng thể các biện pháp do Luật hành chính qui định, được cơ quan, người được trao quyền áp dụng theo thủ tục hành chính, có nội dung hạn chế quyền tự do và quyền tài sản của cá nhân, tổ chức, buộc các chủ thể đó phải thực hiện.

Cường chế hành chính là bắt buộc phải thi hành một mệnh lệnh, quyết định hành chính và là biện pháp do cơ quan hành chính nhà nước thực hiện đối với cá nhân hay tổ chức đã bị xử phạt vi phạm hành chính, nhưng không tự nguyện chấp hành quyết định xử phạt. Được thực hiện bởi những người có thẩm quyền được pháp luật quy định.

Căn cứ vào tính chất tác động có thể chia các biện pháp cưỡng chế hành chính thành bốn nhóm:

(1) các biện pháp cưỡng chế tác động đến thể chất người bị áp dụng như áp giải, tạm giữ người, tạm giam, khám người,...; (2) các biện pháp cưỡng chế tác động đến tâm lý, tư tưởng đối tượng bị áp dụng như phê bình, cảnh cáo, giáo dục tại cấp xã...; (3) các biện pháp cưỡng chế tác động đến lợi ích vật chất với đối tượng bị áp dụng như phạt tiền, tạm giữ, tịch thu tang vật, phương tiện, trưng mua, trưng dụng tài sản; (4) các biện pháp cưỡng chế mang tính tổ chức gồm tước quyền sử dụng giấy phép, chứng chỉ hành nghề; đình chỉ hoạt động có thời hạn; trục xuất; cấm đảm nhiệm chức vụ; kiểm tra giấy tờ....

Căn cứ vào mục đích áp dụng, các biện pháp cưỡng chế hành chính được chia thành năm nhóm: (1) biện pháp ngăn chặn hành chính; (2) biện pháp xử phạt hành chính; (3) biện pháp khôi phục hành chính; (4) biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính; (5) biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt.

1. Các biện pháp ngăn chặn hành chính

Các biện pháp ngăn chặn hành chính là “Ngăn chặn” là việc áp dụng biện pháp làm cho hành vi hoặc sự kiện đang diễn ra dừng lại. Trong các quy định pháp luật thường sử dụng tên gọi “biện pháp ngăn chặn và bảo đảm xử lý vi phạm hành chính” để chỉ nhóm biện pháp cưỡng chế này xuất phát từ mục đích của chúng. Có biện pháp chỉ có mục đích ngăn chặn vi phạm hành chính và hậu

quả của hành vi vi phạm, hoặc chỉ có mục đích bảo đảm cho việc xử lý vi phạm, nhưng cũng có biện vừa có mục đích ngăn chặn vi phạm và hậu quả của vi phạm, vừa có mục đích bảo đảm cho việc thi hành quyết định xử lý vi phạm hành chính, nếu mục đích chính là để bảo đảm thi hành quyết định xử lý vi phạm hành chính sẽ được tách ra nghiên cứu trong nhóm “cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính”. Các biện pháp ngăn chặn hành chính có một số đặc điểm sau:

- Mục đích của nhóm biện pháp cưỡng chế này nhằm kịp thời ngăn chặn hành vi vi phạm và hậu quả đối với xã hội do vi phạm đó gây ra; ngăn chặn những hành vi cản trở việc thực thi công lý từ phía người vi phạm.

Như vậy, việc phải sử dụng các biện pháp cưỡng chế ngăn chặn trong một số trường hợp là tất yếu, bắt buộc, không mong muốn nhưng cần thiết của các cơ quan chức năng. Các biện pháp này không phải là các hình thức xử phạt vi phạm hành chính mà về cơ bản chỉ là nhóm các biện pháp tố tụng được sử dụng để tạo điều kiện cho việc truy cứu trách nhiệm hành chính.

Cưỡng chế không phải là mục đích tự thân của các biện pháp ngăn chặn hành chính, cho nên khi quá trình xử lý vi phạm có thể diễn ra bình thường mà không cần phải có sự hỗ trợ của các biện pháp trên thì việc áp dụng biện pháp đó không cần đặt ra để xem xét, hoặc khi xét thấy việc tiếp tục áp dụng một biện pháp cưỡng chế ngăn chặn cụ thể nào đó là không còn cần thiết thì người có thẩm quyền phải kịp thời chấm dứt biện pháp cưỡng chế đang áp dụng. Điều đó có nghĩa là các biện pháp ngăn chặn chỉ được áp dụng khi có những căn cứ nhất định và khi những căn cứ này không còn tồn tại hoặc đã thay đổi trong thực tế thì phải hủy bỏ hoặc thay thế biện pháp ngăn chặn đã được áp dụng¹.

- Các biện pháp này có thể được áp dụng vào bất cứ thời điểm nào của quá trình xử lý vi phạm hành chính, từ thời điểm phát hiện hành vi vi phạm đến suốt quá trình xem xét vụ việc để ra quyết định xử lý vi phạm.

¹ Xem Bùi Kiên Điện: “ Vấn đề cưỡng chế tố tụng hình sự và nguyên tắc nhân đạo”, Tạp chí Luật học, tháng 01/2010, tr. 21.

- Khác với các biện pháp ngăn chặn trong pháp luật tố tụng hình sự, phạm vi áp dụng các biện pháp ngăn chặn trong xử lý vi phạm hành chính rộng hơn vì nó được áp dụng đối với cả tổ chức và cá nhân.

- Các biện pháp ngăn chặn được áp dụng khi chỉ cần có dấu hiệu của vi phạm hành chính (không nhất thiết hành vi đó phải đủ yếu tố cấu thành vi phạm hành chính). Các biện pháp ngăn chặn hành chính bao gồm: đình chỉ hành vi vi phạm (buộc chấm dứt hành vi vi phạm); áp dụng vũ lực, công cụ hỗ trợ; tạm giữ người; tạm giữ tang vật, phương tiện vi phạm, giấy phép, chứng chỉ hành nghề; áp giải người vi phạm; khám người, khám phương tiện vận tải, đồ vật; khám nơi cất giấu tang vật, phương tiện vi phạm hành chính, v...

Căn cứ vào mục đích áp dụng có thể chia các biện pháp ngăn chặn hành chính thành hai nhóm: các biện pháp ngăn chặn nhằm chấm dứt hành vi vi phạm (đình chỉ hành vi vi phạm; tạm giữ người; áp dụng vũ lực, công cụ hỗ trợ khi có hành vi chống đối việc thi hành công vụ, khám người...) và các biện pháp ngăn chặn nhằm ngăn ngừa những hậu quả do vi phạm gây ra (đình chỉ hoạt động; tạm giữ tang vật, phương tiện vi phạm hành chính; tạm giữ người; cấm tiếp xúc).

Sự phân loại này trong một số trường hợp chỉ mang tính chất tương đối, vì một số biện pháp có thể đồng thời vừa nhằm chấm dứt hành vi vi phạm, vừa ngăn ngừa hậu quả như: đình chỉ việc xây nhà trái phép không đảm bảo quy tắc xây dựng, tạm giữ tang vật, phương tiện vi phạm hành chính.

2. Các biện pháp xử phạt vi phạm hành chính

Các biện pháp xử phạt vi phạm hành chính có một số đặc điểm sau:

- Nội dung của xử phạt mang tính trừng trị bằng cách hạn chế quyền hoặc bổ sung thêm nghĩa vụ mới hoặc chỉ là sự lên án có tính quyền lực nhà nước đối với người vi phạm. Song đó là sự trừng trị mang tính nhân đạo sâu sắc nếu xét đến lợi ích chung của cộng đồng xã hội. Nó như một phương tiện tác động từ phía nhà nước làm cho người vi phạm và những người khác nhận thức đúng giá trị xã hội của pháp luật, tức là có tự do. Sự trừng trị không có mục đích tự thân mà luôn gắn với giáo dục nhằm “trị bệnh cứu người”, phòng ngừa vi phạm và khôi phục trật tự pháp luật.

- Xử phạt hành chính bảo vệ các quy phạm pháp luật một cách gián tiếp, thông qua sự trừng trị người vi phạm để phòng ngừa các vi phạm mới. Nói cách khác, dưới tác động của các biện pháp xử phạt, trạng thái của quan hệ bị vi phạm không hề thay đổi một cách cụ thể, nhưng quan hệ pháp luật này và các quan hệ pháp luật khác sẽ được bảo vệ trong tương lai.

- Xử phạt hành chính chỉ được áp dụng với cá nhân, tổ chức khi thực hiện vi phạm hành chính (hành vi thỏa mãn các yếu tố cấu thành vi phạm hành chính).

- Các hình thức xử phạt, mức phạt được pháp luật dự liệu và áp dụng trong thực tiễn luôn phụ thuộc vào tính chất, mức độ của hành vi vi phạm, các tình tiết giảm nhẹ, tăng nặng và nhân thân của người vi phạm trên nguyên tắc ngang bằng hay tương đương.

- Các biện pháp xử phạt hành chính chỉ được áp dụng trong thời hạn nhất định, một hoặc hai năm kể từ ngày vi phạm được thực hiện, tùy loại vi phạm. Như vậy, thời hiệu truy cứu trách nhiệm hành chính ngắn hơn rất nhiều so với thời hiệu truy cứu trách nhiệm hình sự.

- Trong pháp luật về xử phạt vi phạm hành chính không có quy định về miễn trách nhiệm hành chính. Đây là điểm khác biệt giữa việc áp dụng chế tài xử phạt hành chính với việc áp dụng các chế tài pháp luật khác.

Trước đây, các hình thức xử phạt hành chính trong quy định của pháp luật Việt Nam rất đa dạng, bao gồm: phê bình, cảnh cáo, phạt tiền, phạt lao động công ích, phạt giam hành chính, trục xuất, tịch thu tang vật, phương tiện, tước quyền sử dụng giấy phép, chứng chỉ hành nghề, đình chỉ hoạt động có thời hạn, cách chức, tước quyền sử dụng phương tiện giao thông có thời hạn, v.v.. Trong đó có những biện pháp xử phạt được xác định là các hình thức phạt chính như: phê bình, cảnh cáo, phạt lao động công ích, phạt giam hành chính, trục xuất. Hiện nay, các hình thức xử phạt hành chính theo quy định của Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012 sửa đổi, bổ sung năm 2014, 2017² chỉ là 5 hình thức: cảnh cáo; phạt tiền; trục xuất; tịch thu tang vật, phương tiện vi phạm hành chính; tước quyền sử dụng giấy phép, chứng chỉ hành nghề hoặc đình chỉ hoạt động có thời hạn (Điều 21).

² Luật Xử lý vi phạm hành chính năm 2012 được sửa đổi, bổ sung bởi Luật Hải quan năm 2014 và Luật Thủy sản năm 2017

Các hình thức xử phạt hiện hành có thể được phân loại theo những tiêu chí nhất định như: xử phạt mang tính chất tác động đạo đức; xử phạt mang tính chất tài sản; xử phạt có tính tổ chức; xử phạt liên quan đến nhân thân người vi phạm.

Xử phạt mang tính chất tác động đạo đức là hình thức cảnh cáo. Hình thức này là sự lên án mang tính quyền lực nhà nước, nhưng không hạn chế quyền hay lợi ích nào của người vi phạm. Sự tác động của biện pháp này chỉ về phương diện đạo đức đối với người vi phạm.

Các hình thức xử phạt mang tính chất tài sản gồm: phạt tiền; tịch thu tang vật, phương tiện vi phạm.

Các hình thức xử phạt mang tính tổ chức gồm: tước quyền sử dụng giấy phép, chứng chỉ hành nghề; đình chỉ hoạt động có thời hạn.

Hình thức xử phạt liên quan đến nhân thân người vi phạm là trục xuất. Biện pháp này làm cho người vi phạm ít nhiều bị hạn chế quyền tự do và điều kiện thực hiện các quyền khác.

3. Các biện pháp khôi phục hành chính

Các biện pháp khôi phục hành chính thực hiện chức năng khôi phục lại trật tự pháp luật theo nghĩa đưa các quan hệ pháp luật bị vi phạm trở lại trạng thái ban đầu. Các biện pháp khôi phục hành chính có một số đặc điểm sau:

- Nội dung bảo vệ của biện pháp khôi phục hành chính trùng với quy định của quy phạm pháp luật. Biện pháp khôi phục hành chính là thực hiện nghĩa vụ theo quy định dưới sự cưỡng cho nhà nước.

- Các biện pháp xử phạt có mục đích làm cho người vi phạm chịu sự hạn chế về mặt pháp luật. Ngược lại, các biện pháp khôi phục hành chính lại nhằm thực hiện thực tế nghĩa vụ đã không được chấp hành. Như vậy, nếu các biện pháp ngăn chặn và xử phạt hành chính là những nhóm cưỡng chế mang tính chất bảo vệ pháp luật, thì biện pháp khôi phục hành chính lại mang tính chất thực hiện (theo nghĩa hẹp) pháp luật.

- Các biện pháp khôi phục hành chính bảo vệ trực tiếp quan hệ xã hội đã bị vi phạm. Trong khi đó, các biện pháp xử phạt chỉ gián tiếp bảo vệ quan hệ pháp luật sẽ xảy ra trong tương lai.

Các biện pháp khôi phục hành chính luôn được quy định dưới dạng xác định tuyệt đối (trong khi các biện pháp xử phạt thường được quy định dưới dạng xác định tương đối) và không đòi hỏi phải cân nhắc các tình tiết vi phạm như các biện pháp xử phạt.

Thông thường, các biện pháp khôi phục hành chính được áp dụng kèm theo các biện pháp xử phạt, tức là cùng trong thời hiệu xử phạt. Nhưng nếu hết thời hiệu đó, quan hệ pháp luật bị vi phạm không được khôi phục thì có nghĩa là vi phạm chưa được giải quyết. Cho nên có thể khẳng định các biện pháp khôi phục hành chính có thể được áp dụng độc lập trong một số trường hợp vi phạm.

- Do biện pháp khôi phục hành chính là sự thực hiện nghĩa vụ ghi trong quy định của quy phạm pháp luật nên rất đa dạng. Tuy nhiên, việc áp dụng các biện pháp khôi phục hành chính không được đặt ra trong mọi trường hợp vi phạm, bởi không phải mọi quan hệ pháp luật đã bị vi phạm đều có thể và cần thiết khôi phục lại. Các biện pháp khôi phục hành chính có thể chia thành hai nhóm: nhóm biện pháp khắc phục hậu quả và nhóm biện pháp khôi phục nhằm thực thi nghĩa vụ đã không được chấp hành.

Biện pháp khắc phục hậu quả được áp dụng nhằm mục đích khắc phục, sửa chữa những hậu quả do vi phạm hành chính gây ra, bao gồm:

+ Các biện pháp khắc phục mang tính tài sản (buộc nộp thuế; buộc nộp lại số tiền bằng trị giá tang vật, phương tiện vi phạm đã bị tẩu tán, tiêu hủy trái quy định; buộc hoàn trả lại tiền, chi phí đã thu không đúng quy định; tịch thu số tài sản bất chính có được do vi phạm hành chính; buộc tiêu hủy hàng hóa, vật phẩm...);

+ Các biện pháp khắc phục liên quan đến nhân thân người vi phạm (buộc đình chỉ hoặc bãi nhiệm chức danh đã được bổ nhiệm, phê chuẩn; buộc khôi phục lại vị trí công tác...);

+ Các biện pháp khắc phục mang tính tổ chức (buộc tháo dỡ công trình xây dựng trái phép; hủy bỏ văn bản trái pháp luật; hủy bỏ kết quả bán đấu giá; buộc thu hồi sản phẩm, hàng hóa không bảo đảm chất lượng; buộc thực hiện các biện pháp khắc phục tình trạng ô nhiễm môi trường, lây lan dịch bệnh; buộc đưa ra khỏi lãnh thổ Việt Nam hoặc tái xuất hàng hóa, vật phẩm, phương tiện; buộc loại bỏ yếu tố vi phạm trên hàng hóa, phương tiện kinh doanh, vật phẩm; buộc

khôi phục lại quyền lợi hợp pháp thi đã bị xâm hại; buộc xin lỗi công khai; buộc cải chính thông tin; giải tán hội...).

Biện pháp khôi phục nhằm thực thi nghĩa vụ đã không được chấp hành nhằm buộc các cá nhân, tổ chức không tự nguyện chấp hành các nghĩa vụ hành chính mà pháp luật đặt ra đối với họ, phải thực hiện các nghĩa vụ đó. Các nghĩa vụ hành chính được đặt ra cho các cá nhân, tổ chức nhằm bảo đảm thực hiện các yêu cầu đặt ra trong hoạt động quản lý hành chính, như để phòng ngừa vi phạm, bảo đảm an toàn chung cho cộng đồng, vì lý do an ninh, quốc phòng, quốc gia hoặc để duy trì trật tự quản lý hành chính.

Các biện pháp khôi phục nhằm thực thi nghĩa vụ rất đa dạng, được quy định trong pháp luật về cưỡng chế hành chính gồm:

- + Khôi phục thực thi nghĩa vụ để phòng ngừa hành chính (kiểm tra giấy tờ, hàng hóa, hành lý; kiểm tra sức khỏe bắt buộc; cưỡng chế cách ly y tế; di dân khỏi khu vực nguy hiểm; các biện pháp kiểm dịch y tế biên giới...);
- + Khôi phục thực thi nghĩa vụ vì lý do an ninh, quốc phòng và lợi ích quốc gia (trung mua, trưng dụng tài sản; thu hồi đất...);
- + Khôi phục thực thi nghĩa vụ để duy trì tự quản lý (buộc thực hiện kiểm định; buộc lập báo cáo tác động môi trường; buộc thực hiện các yêu cầu về ký quỹ tạo, phục hồi môi trường và bảo hiểm trách nhiệm bồi thường thiệt hại về môi trường; buộc thực hiện nghĩa vụ giám hộ; buộc chấp hành đúng các quy định của pháp luật về quản lý, sử dụng tài sản nhà nước...).

4. Các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính

Các quyết định hành chính được hiểu là văn bản do các chủ thể quản lý hành chính nhà nước có thẩm quyền ban hành để quyết định về một vấn đề cụ thể trong hoạt động quản lý hành chính nhà nước, được áp dụng một lần đối với một hoặc một số đối tượng cụ thể. Các quyết định hành chính luôn thể hiện tính quyền lực nhà nước. Một trong những biểu hiện của tính chất quyền lực nhà nước trong các quyết định hành chính là sự bảo đảm thi hành của quyết định. Về nguyên tắc, mọi quyết định đều phải được thi hành, kể cả những quyết định có sự phản kháng (khiều nại, khiếu kiện) từ phía đối tượng quản lý, có nghĩa là quyết định sẽ được bảo đảm thi hành bằng những biện pháp cưỡng chế của nhà nước khi cần thiết.

Ví dụ trong lĩnh vực thuế, hải quan, các cá nhân, tổ chức nếu đã quá thời hạn chấp hành mà không tự nguyện chấp hành các quyết định hành chính (quyết định bồi thường thiệt hại, thông báo ấn định thuế, thông báo tiên thuế nợ, thông báo tiên chậm nộp thuế và các quyết định hành chính khác), hoặc có hành vi phát tán tài sản, bỏ trốn thì sẽ bị áp dụng các biện pháp cưỡng chế để bảo đảm thi hành các quyết định hành chính, như phong tỏa tài Bản, khấu trừ tiền gửi tại ngân hàng, thu hồi giấy chứng nhận đăng ký kinh doanh, vv.. Tương tự như vậy, đối với các quyết định giải quyết khiếu nại hành chính khi đã có hiệu lực thi hành mà không tự nguyện thi hành thì sẽ bị áp dụng các biện pháp cưỡng chế cần thiết.

Các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính có một số đặc điểm sau:

- Nội dung của biện pháp này không mang tính trừng trị người bị áp dụng cưỡng chế như các biện pháp xử phạt, cũng không trực tiếp làm khôi phục lại quan hệ pháp luật cụ thể đã bị vi phạm như các biện pháp khôi phục hành chính, mà nhằm bảo đảm cho việc thi hành các quyết định hành chính. Do vậy, có thể nói rằng, các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính là phương tiện bảo đảm cho việc thực hiện các quyết định hành chính không được cá nhân, tổ chức tự nguyện chấp hành.

- Biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính chỉ được áp dụng trong trường hợp cá nhân, tổ chức không tự nguyện chấp hành quyết định hành chính, nhằm buộc họ phải thực hiện nghĩa vụ của mình theo quyết định. Việc áp dụng các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính cũng có thể dừng bất cứ lúc nào khi có sự tự nguyện chấp hành quyết định của đối tượng phải thi hành.

- Các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính được cơ quan có thẩm quyền quyết định áp dụng không những có hiệu lực đối với cá nhân, tổ chức phải thi hành quyết định hành chính mà còn có hiệu lực cả đối với các cá nhân, cơ quan, tổ chức có liên quan. Ví dụ, khi cơ quan có thẩm quyền ra quyết định áp dụng biện pháp cưỡng chế khấu trừ vào thu nhập của người phải thi hành quyết định xử phạt thì cơ quan, tổ chức, đơn vị nơi trả thu nhập cho người phải thi hành quyết định xử phạt cũng phải thực hiện quyết định này. Nếu

cá nhân, cơ quan, tổ chức liên quan đến thi hành quyết định xử phạt không thi hành quyết định này thì phải chịu trách nhiệm trước pháp luật.

Các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính gồm: khấu trừ một phần lương hoặc một phần thu nhập, khấu trừ tiền từ tài khoản của cá nhân, tổ chức vi phạm; kê biên tài sản có giá trị tương ứng với số tiền phạt để bán đấu giá; thu tiền, tài sản khác của đối tượng bị cưỡng chế do cá nhân, tổ chức khác đang giữ; dừng làm thủ tục hải quan đối với hàng hóa nhập khẩu, thu hồi mã số thuế, thông báo hóa đơn không còn giá trị sử dụng, thu hồi giấy chứng nhận kinh doanh, giấy phép thành lập và hoạt động, giấy phép hành nghề, biện pháp cưỡng chế để thực hiện tịch thu tang vật, phương tiện, cưỡng chế buộc thực hiện các biện pháp khắc phục hậu quả; quản lý người nước ngoài vi phạm pháp luật Việt Nam trong thời gian làm thủ tục trục xuất; bảo lãnh hành chính; truy tìm đối tượng phải chấp hành quyết định đưa vào trường giáo dưỡng, đưa vào cơ sở giáo dục bắt buộc, đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc; đưa vào lưu trú tại cơ sở chữa bệnh.

Căn cứ vào đối tượng của biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính là tài sản hoặc hành vi của người bị cưỡng chế) cũng như đặc tính của từng biện pháp, có thể phân các biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính thành ba nhóm sau: Biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính về tài sản (khấu trừ lương, thu nhập, tiền từ tài khoản; kê biên tài sản, bán đấu giá tài sản kê biên, thu tiền, tài sản khác của đối tượng bị cưỡng chế do cá nhân, tổ chức khác đang giữ; phong tỏa tài khoản);

- Biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính liên quan đến nhân thân người vi phạm (quản lý người nước ngoài vi phạm pháp luật Việt Nam trong thời gian làm thủ tục trục xuất; bảo lãnh hành chính; truy tìm đối tượng phải chấp hành quyết định đưa vào trường giáo dưỡng, đưa vào cơ sở giáo dục bắt buộc, đưa vào cơ sở cai nghiện bắt buộc; đưa vào lưu trú tại cơ sở chữa bệnh);

Biện pháp cưỡng chế bảo đảm thi hành quyết định hành chính mang tính tổ chức (thu hồi mã số thuế, thông báo hóa đơn không còn giá trị sử dụng, thu hồi giấy phép, giấy chứng nhận; dừng làm thủ tục hải quan đối với hàng hóa xuất nhập khẩu; ngừng cung cấp điện, nước và các dịch vụ có liên quan; cưỡng chế tháo dỡ công trình, máy móc, thiết bị).

5. Các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt

Tính chất đặc biệt của nhóm biện pháp cưỡng chế hành chính này là:

- Nội dung của các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt vừa mang tính trừng trị (bằng cách hạn chế quyền đối với người vi phạm), vừa mang tính giáo dục, cải tạo, đồng thời ngăn ngừa nguy hiểm cho xã hội. Các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt mặc dù mang tính giáo dục cao và thể hiện tính nhân đạo, nhưng xét về bản chất, chúng vẫn thể hiện sự cưỡng chế và mang tính trừng phạt, bởi đây là những biện pháp hạn chế quyền tự do, hạn chế cả về mặt tinh thần và thể xác đối với người có hành vi vi phạm.

- Các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt bảo vệ các quy phạm pháp luật một cách gián tiếp, thông qua sự trừng trị, giáo dục người vi phạm, để phòng ngừa các vi phạm mới.

- Các biện pháp cưỡng chế này thường áp dụng với người thực hiện hành vi vi phạm hành chính nhiều lần và trong một số lĩnh vực đặc biệt, hành vi có dấu hiệu của tội phạm, hoặc người nghiện ma túy và chỉ áp dụng với cá nhân, không áp dụng với tổ chức, không áp dụng với người nước ngoài. Trong khi đó, các biện pháp cưỡng chế hành chính khác được áp dụng trên cơ sở có hành vi vi phạm hành chính ở bất kỳ lĩnh vực quản lý nhà nước nào; hoặc hành vi có dấu hiệu của vi phạm hành chính; có thể áp dụng với cá nhân hoặc tổ chức của Việt Nam hay nước ngoài.

- Các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt khác với các nhóm cưỡng chế hành chính thông thường ở mức độ khắc nghiệt, thực chất là hạn chế, tước quyền tự do cá nhân trong một thời gian nhất định. Các biện pháp xử phạt hành chính mặc dù tác động đến tâm lý, tư tưởng của cá nhân, tổ chức vi phạm hành chính, song chủ yếu là tác động đến quan hệ tài sản, hạn chế quyền kinh doanh của đối tượng vi phạm, nhưng chưa hạn chế đến quyền nhân thân; còn việc áp dụng các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt sẽ làm hạn chế một số quyền cơ bản của công dân (quyền tự do cư trú, đi lại, chịu sự quản lý, giám sát của cơ quan chức năng, người có thẩm quyền...).

So sánh trong mối tương quan với các biện pháp tư pháp thì các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt có nhiều nét tương đồng với một số biện pháp tư pháp hình sự.

- Do việc áp dụng các biện pháp cưỡng chế này làm hạn chế hoặc tước đoạt quyền tự do cá nhân trong thời gian tương đối dài, vì vậy thủ tục áp dụng các biện pháp cưỡng chế hành chính này so với các nhóm cưỡng chế hành chính khác được pháp luật quy định chặt chẽ, phức tạp hơn, có sự tham gia của nhiều chủ thể có thẩm quyền nhằm tăng cường bảo vệ quyền công dân. Nếu như thủ tục áp dụng các biện pháp cưỡng chế hành chính khác luôn là thủ tục hành chính, thì thủ tục áp dụng các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt có thể là thủ tục hành chính hoặc thủ tục tư pháp. Và như vậy, chủ thể có thẩm quyền áp dụng các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt không chỉ có các cơ quan quản lý nhà nước, mà còn bao gồm cả các cơ quan tư pháp.

- Các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt chỉ được áp dụng trong thời hạn nhất định, có thể là 3 tháng, 1 năm..., tùy loại vi phạm. Như vậy, thời hiệu áp dụng các biện pháp này ngắn hơn rất nhiều so với thời hiệu truy cứu trách nhiệm hình sự. Dưới góc độ khoa học pháp lý, các biện pháp cưỡng chế hành chính đặc biệt có thể được chia thành hai nhóm là các biện pháp xử lý hành chính theo hướng cách ly đối tượng khỏi cộng đồng và các biện pháp xử lý hành chính theo hướng không cách ly đối tượng khỏi cộng đồng. Các biện pháp xử lý hành chính theo hướng cách ly đối tượng khỏi cộng đồng gồm: tập trung giáo dục cải tạo, đưa vào trường giáo dưỡng, đưa vào cơ sở chữa bệnh (cơ sở cai nghiện bắt buộc). Các biện pháp xử lý hành chính theo hướng không cách ly đối tượng khỏi cộng đồng gồm: giáo dục tại xã, phường, thị trấn; quản chế hành chính.